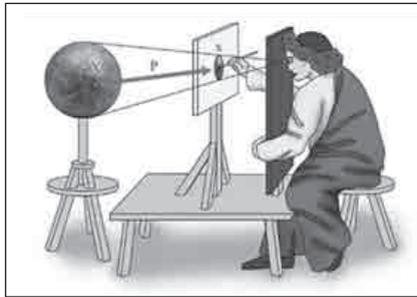

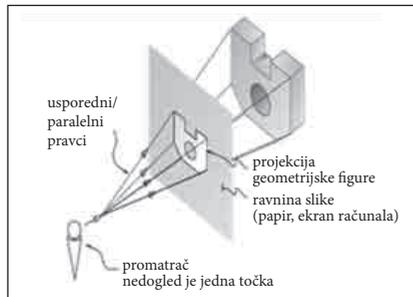
PERSPEKTIVNO PROJICIRANJE ILITI 3D NA 2D¹

Ljiljana Jeličić, Metković
 Zlatko Lobar, Ivana Martinić, Petar Mladinić, Zagreb
 Nikol Radović, Sisak

U geometriji se pod pojmom „perspektiva” (*lat. perspicere* = ispravno, jasno vidjeti) podrazumijeva konstruktivni postupak koji se temelji na svojstvima centralnog projiciranja, ali i rezultat toga postupka – crtež, slika 1.

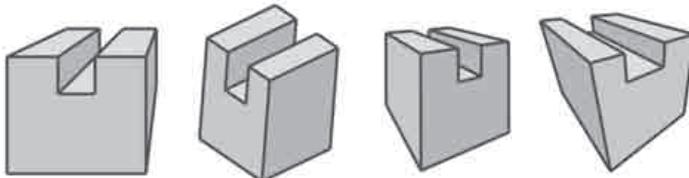
Slika 1.

Slika 2.

Perspektiva je nastala iz potrebe čovjeka da što zornije prikaže trodimenzijski svijet u kojemu živi i radi u dvodimenzijским tvorevinama – crtežu/slici nekada na papirusu, zidovima pećina, svili i papiru; a danas ne zaslunu računala, tableta... slika 2.

Na slici 3. prikazana je geometrijska figura (kocka kojoj je dio isječen) crtežom koji je rezultat drugačijeg prikaza trodimenzijskih tvorevina u dvodimenzijском okruženju tj. trodimenzijskih geometrijskih figura u ravnini. Neki od tih prikaza *prirodniji* su od drugih, zar ne?

Slika 3.

¹Primjeri u članku dio su materijala nastalih za poučavanje i učenje Nacrtnе geometrije u okviru projekta „Afirmativna nastava i inovativno učenje i poučavanje u gimnazijama”, financiranog od EU.

Prikaz trodimenzijskog prostora razlikuje se u različitim povijesnim razdobljima, a struktura slike na određeni način odgovara strukturi društva u kojemu je nastalo. Tako se u najranije doba ne može govoriti o perspektivi. Likovi na slikama bili su „mrlje” bez dimenzije, slike 4. do 7.

Slika 4.

Slika 5. Plošna figura s grčke vaze

Slika 6.

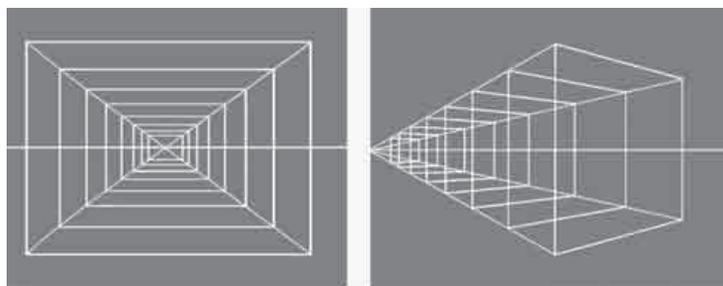

Pompejska freska Slika 7.

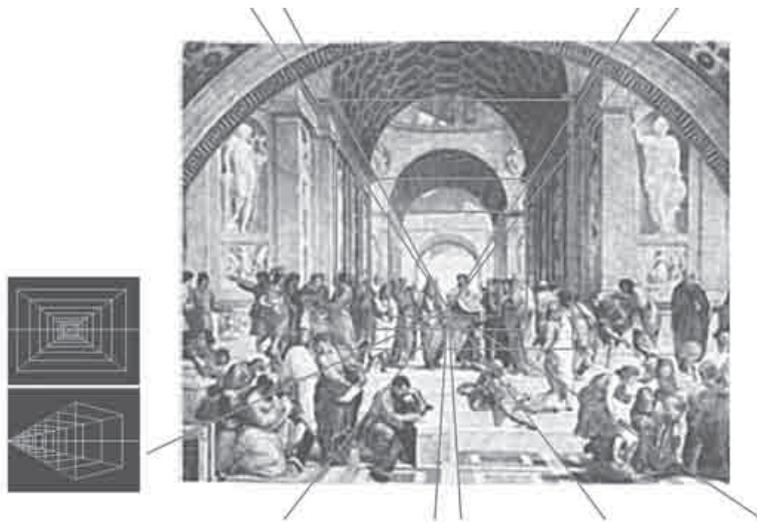
Slika 8.

Tek je Leon Battista Alberti (1404. – 1474.), slika 8., arhitekt, pisac, slikar i zaljubljenik u geometriju, uvođenjem, tzv. *Albertijeve piramide* promijenio poimanje o prikazu trodimenzijskog svijeta u dvodimenzijskome okruženju, slika 9., koje su primjenjivali od renesanse, slika 10. Naime, piramidin vrh je nedogled (svih usporednih pravaca), a baza piramide određuje okvir gledanja.

Slika 9.

Slika 10. Rafael: Atenska škola, 1510.

U djelu *Della pittura* (1435.), slika 11., Alberti je objavio **costruzione legittima** koja je temelj **linearne** ili **geometrijske perspektive**.

Slika 11.

Konstrukcija se izvodi u dva dijela:

- operacija nedogleda kojom se crtaju okomice,
- operacija distancijske točke kojom se određuju transverzale.

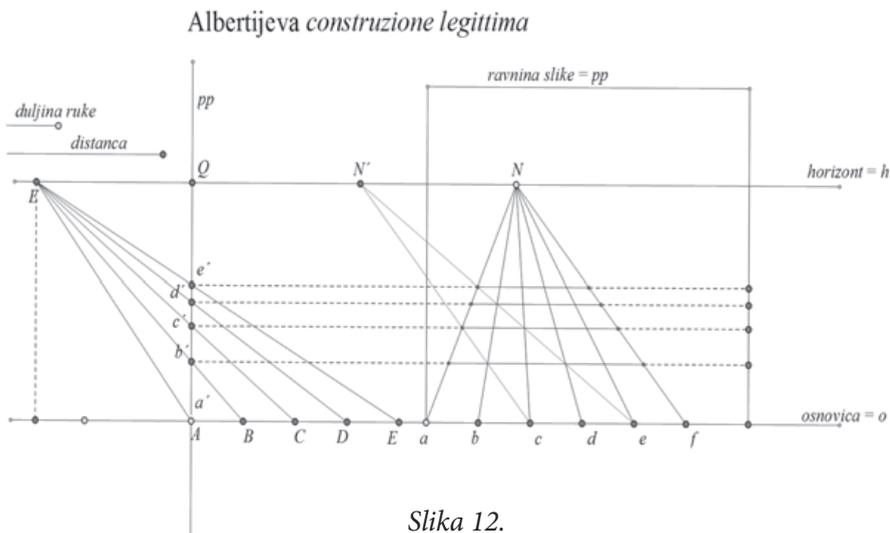
Opis konstrukcije, slika 12.:

a) **Prvo se crta nedogled.**

1. Nacrta se četverokut ravnine slike pp .
2. Odredi se visina slikara koji stoji na tlu/osnovki.
3. Osnovica se podijeli s duljinom ruke dobivajući što više točaka a, b, c, d itd.
4. Po volji se odredi nedogled N negdje na slici.
5. Nacrta se horizontala točkom N . Ona će predstavljati horizont (*obzor, nedoglednicu*).
6. Točkom N i sa svakom od točaka a, b, c, d itd. crtaju se dužine koje određuju ortogonale mreže/rešetke pločnika.

b) **Nacrta se distancijska točka.**

7. Pravac osnovice produlji se nalijevo. Taj dio osnovice podijeli se s duljinom ruke. Dobiju se točke A, B, C, D itd.
8. Točkom A nalijevo nacrta se vertikala/okomica pp . Pravac pp predstavlja ravninu slike.
9. Očište E je za odabranu distancu lijevo od pp na horizontali.
10. Točkom E nacrtaju se pravci EA, EB, EC itd. Ti pravci presijecaju vertikalu pp u točkama a', b', c', d' itd.
11. Zaključno, točkama a', b', c', d' itd. nacrtaju se pravci usporedni s osnovicom o i dobiju transversale u ravnini slike.

Slika 12.

Danas, uporabom programa dinamične geometrije, Albertijevu konstrukciju, tj. **costruzione legittima** može se crtati/konstruirati jednostavnije.

1. Prvo nacrtamo osnovicu o i s njom paralelni horizont h .
2. Na horizontu se istaknu točke: O (očište), D_1 i D_2 (dviije distancijske točke).

Svi pravci okomiti na ravninu sijeku se u očištu O , a pravci koji zatvaraju s platnom/ravninom slike veličinu kuta od 45° sijeku se ili u točki D_1 ili u točki D_2 .

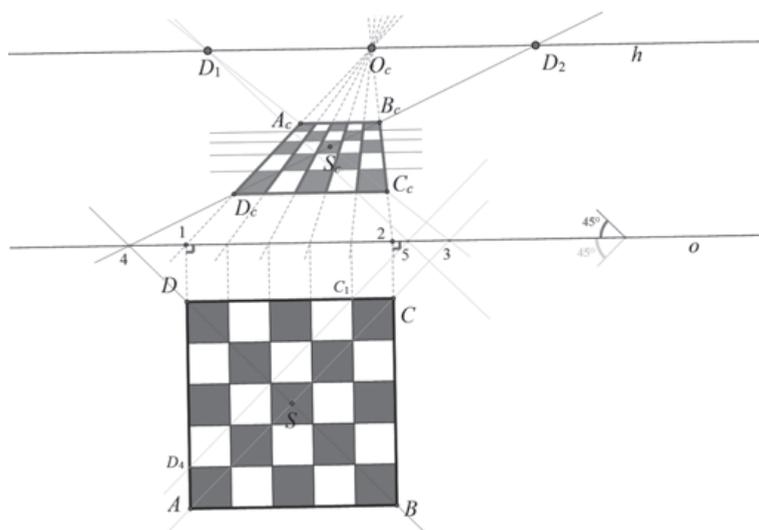
Pogledajmo nekoliko riješenih primjera:

Primjer 1.

Nacrtajmo/konstruirajmo perspektivnu sliku kvadrata podijeljenog na mrežu kvadratića (primjerice 5×5), pri čemu vrijedi:

- a) stranica kvadrata paralelna je s osnovicom o ;
- b) stranica kvadrata nije paralelna s osnovicom o .

a)

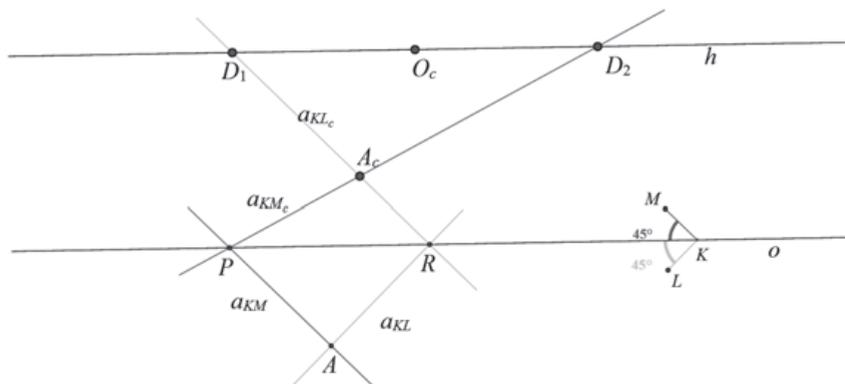

Slika 13.

- Konstruiramo kvadrat $ABCD$ kojemu je osnovni brid $\overline{AB}$ paralelan s osnovicom o (tj. stranica $\overline{BC}$ kvadrata $ABCD$ okomita je na osnovicu o).
- Pravac AD siječe osnovicu o u točki 1. Taj pravac okomit je na osnovicu o , pa je njegova perspektivna slika pravac $1O_c$.
- Pravac AC (dijagonala kvadrata, s osnovicom zatvara veličinu kuta od 45°) siječe osnovicu o u točki 3. Perspektivna slika pravca AC je pravac $3D_1$.

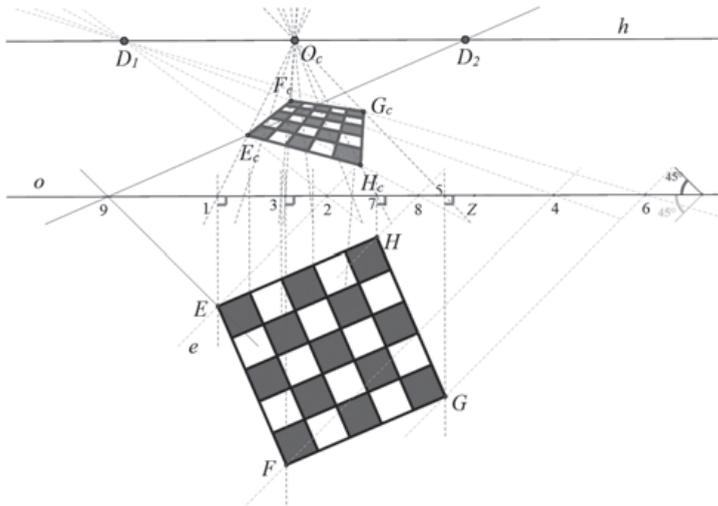
- Pravci $1O_c$ i $3D_1$ sijeku se u točki A_c (perspektivna slika točke A kvadrata $ABCD$).
- Slično se crtaju/konstruiraju i preostale perspektivne slike vrhova kvadrata $ABCD$.
- Kvadrat $ABCD$ podijelimo na mrežu kvadratića (primjerice 5×5) i prema prethodno opisanoj konstrukciji crtamo/konstruiramo njihove perspektivne slike.
- **UOČITE:** Dijagonale $\overline{AC}$ i $\overline{BD}$ kvadrata $ABCD$ sijeku se u točki S , pa se perspektivne slike dijagonala, pravci $3D$ i $4D_2$, sijeku u točki S_c koja je perspektivna slika točke S .
- **NAPOMENA,** slika 14. Konstrukcija se može pojednostaviti korištenjem novog alata programa dinamične geometrije. Dužina $\overline{KL}$ s osnovicom o zatvara kut veličine 45° . Isto vrijedi i za dužinu $\overline{KM}$. Točkom A nacrtamo/konstruiramo pravac a_{KL} koji je usporedan s dužinom $\overline{KL}$ (tj. s osnovicom o zatvara veličinu kuta od 45°). Taj pravac siječe osnovicu o u točki P . Pravac PD_2 perspektivna je slika pravca a_{KL} . Potom točkom A nacrtamo/konstruiramo pravac a_{KM} koji je usporedan s dužinom $\overline{KM}$ (tj. s osnovicom o zatvara veličinu kuta od 45°). Taj pravac siječe osnovicu o u točki R . Pravac RD_1 perspektivna je slika pravca a_{KM} . Pravci PD i RD_1 sijeku se u točki A_c koja je perspektivna slika točke A . Označimo točku A i njezinu perspektivnu sliku $A_c \rightarrow$ Transformacije $\rightarrow$ Definirajte korisničku transformaciju $\rightarrow A \rightarrow A[c] \rightarrow$ Transformacija i potvrdimo. Sada je dovoljno označiti preostale vrhove kvadrata (manjih kvadratića): Transformacija $\rightarrow A \rightarrow A[c] \rightarrow$ Transformacija i svim označenim elementima bit će konstruirane perspektivne slike.

Slika 14.

b)

Slika 15.

- Konstruiramo kvadrat $EFGH$ kojemu osnovni brid $\overline{EF}$ **nije** paralelan s osnovicom o .

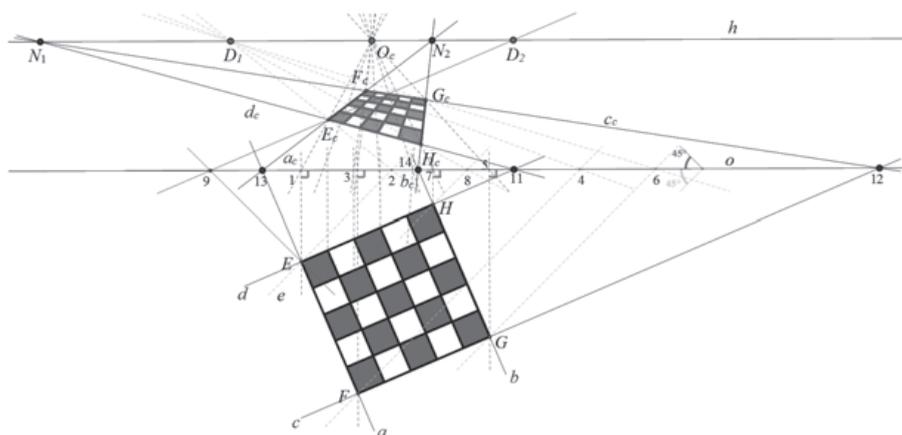
Konstrukcija perspektivne slike vrha E kvadrata $EFGH$:

- Okomica točkom E na osnovicu o i osnovica o sijeku se u točki 1.
- Perspektivna slika okomice $1E$ je pravac $1O_c$.
- Točkom E nacrtamo/konstruiramo pravac e koji s osnovicom o zatvara kut veličine 45° . Pravci e i o sijeku se u točki 2.
- Perspektivna slika pravca e je pravac $2D_1$.
- Pravci $1O_c$ i $2D_1$ sijeku se u točki E_c . Točka E_c perspektivna je slika točke E .
- Opisani postupak ponavljamo za konstrukciju/crtanje perspektivne slika kvadrata $EFGH$ čiji osnovni brid **nije** paralelan s osnovicom o , slika 15.

NAPOMENA:

- Pravci $a = EF$ i $b = GH$ međusobno su paralelni/usporedni, *ali nisu okomiti na ravninu projiciranja* i njihove se perspektivne slike **ne sijeku** u točki O_c , slika 16., nego u točki horizonta, nedogledu N_2 . Slično vrijedi i za pravce c i d . Govorimo o konstrukciji perspektivne slike geometrijske figure s dva nedogleda, slika 16., koji je poopćenje prikaza perspektivne slike s jednim nedogledom.

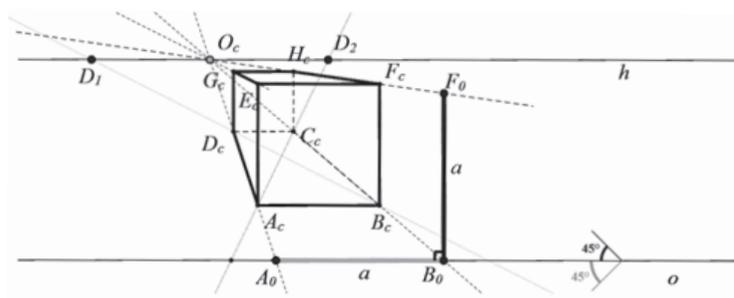

Slika 16.

Primjer 2. Nacrtajmo/konstruirajmo perspektivnu projekciju kocke.

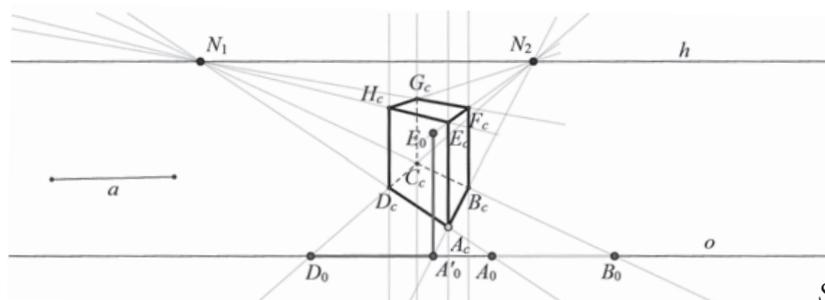
- ako je zadana perspektivna slika A_c vrha A kocke $ABCDEFGH$, duljina brida kocke a i osnovni brid $\overline{AB}$ kocke $ABCDEFGH$ paralelan je s osnovicom o .
- ako je zadana perspektivna slika A_c vrha A kocke $ABCDEFGH$, duljina brida kocke a i osnovni brid $\overline{AB}$ kocke $ABCDEFGH$ nije paralelan s osnovicom o .

a)

Slika 17.

b)

Slika 18.

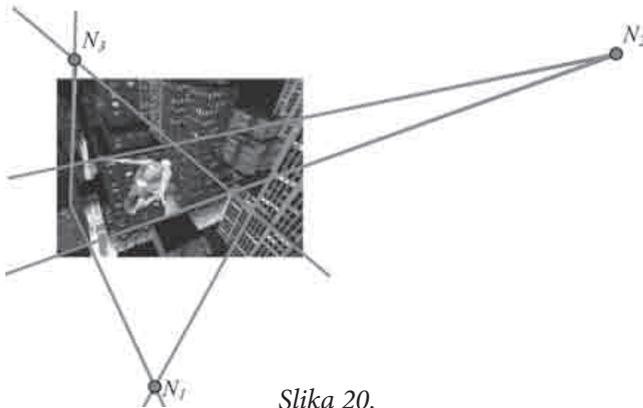

Slika 19.

Perspektiva s tri nedogleda (koju još nazivamo i žabljom ili *ptičjom perspektivom*) daljnje je poopćavanje perspektivnog prikaza trodimenzijskih geometrijskih figura. Najbolja ilustracija za to je slika 19.

Na slici 19. prikazan je stripovski junak Spiderman.

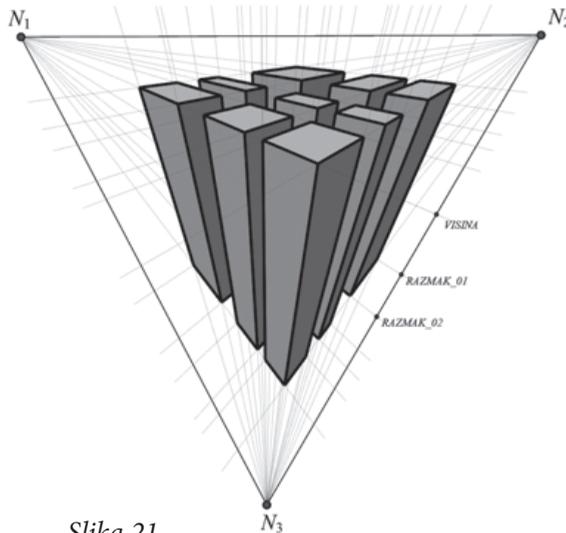
Autor stripa *Spiderman* za crtanje nebodera/zgrada po kojima njegov junak „skakuće” primijenio je perspektivu s tri nedogleda, slika 20.

Slika 20.

Primjer 3.

Nacrtajmo nekoliko nebodera u ptičjoj perspektivi.

Slika 21.

Literatura:

1. G. Bertoline, E. N. Wiebe, N. W. Hartman, W. A. Ross. *Technical Graphics Communication*, McGraw – Hill, 2009.
2. M. Frantz, A. Crannell. *Mathematical Perspective and Fractal Geometry in Art*, Princeton University Press, New Jersey, 2009.
3. Lj. Jeličić, Z. Lobor, I. Martinić, P. Mladinić, N. Radović. *Space Visualization in IPA Project*, E-zbornik Ponzetkov konference KUPM2014, Čatež, 21. i 22.08.2014. /www.zrss.si/kupm2014/default.asp?lnk=gradiva/ (25.10.2014.)
4. P. Kurilj, N. Sudeta, M. Šimić. *Perspektiva – udžbenik za studij arhitekture i dizajna*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.
5. V. Niče, *Perspektiva*, Školska knjiga, Zagreb, 1987.
6. P. Mladinić, N. Radović. *What They have in Common: Leon Battista Alberti, the Renaissance and the modern era and Mathematics*, E-zbornik Ponzetkov konference KUPM2014, Čatež, 21. i 22.08.2014. /www.zrss.si/kupm2014/default.asp?lnk=gradiva/ (25.10.2014.)
7. G. A. Storey. *Theory and Practice of Perspective*, Dover Publications, New York, 2006.
8. G. E. Vinson. *Essentials of Engineering Design Graphics*, Kendall/ Hunt Publishing Company, Dubuque, 2003.

Internetske adrese:

- [http://hr.wikipedia.org/wiki/Perspektiva_\(likovna_umjetnost\)/](http://hr.wikipedia.org/wiki/Perspektiva_(likovna_umjetnost)) (19.09.2014.)
- <http://www.cs.trincoll.edu/~crypto/historical/alberti.html/> (20.10.2014.)
- <http://www.noteaccess.com/Texts/Alberti/1.htm/> (20.10.2014.)
- http://marvel-movies.wikia.com/wiki/Spider-Man_suit/ (23.10.2014.)

SVOJIM ČITATELJIMA I SURADNICIMA
ŽELIMO SRETAN BOŽIĆ I USPJEŠNU
NOVU 2015. GODINU!

UREDNIŠTVO MATKE.

